

tovalci manj davka plačevati, veleposestniki se pa huje pritegnili k davkoplačanju, kakor je to predlagal Čeh Stiasny.

Kmetijske raznoterosti.

Vsa salata, zlasti zimska, nam gre v cvet, tožijo mnoge gospodinje. To se pa lahko zabrani, ako se zareže kocenj blizu pod salatino glavo, ko je že namreč ta precej trda postala, z ostrim in tankim nožem do stržena. S tem se vzame salati pol redilne moči in ona se ne more dalje razvijati ter ostane v trdi glavi. Za seme pa pustimo najlepše glave v cvet iti, katerim pa seveda kocenja ne smemo zarezati.

Lišaj pri goveji živini spraviš, ako deneš $\frac{1}{4}$ litra laškega olja in za 20 kr. kafe v eni posodi na peč, da se razstopi. S tem se žival namaže.

Poučni in zabavni del.

Predlog o razlaganju krajevnih imen.

Dolgo že nisem čital članka, v katerem bi bilo nakupičenih toliko predrznih trditev in toliko napak, kakor jih je nasul M. P—i v članek, katerega je prinesel zadnji ponedeljek „Slov. Narod“ (št. 187) v listku z naslovom: „Predlog o mestniku krajevnih imen“. Pisatelj trdi, da se v mestniku pri krajevnih imenih večkrat napačno rabita predloga „na“ in „v“ ter hoče dokazati, da se pri vseh vaseh, ležečih na tleh nekdanjega savskega jezera, rabi v mestniku predlog „v“, ker so novejšje naselbe, in da imajo stare naselbe predlog „na“. Ob enem hoče s tem dokazati, da so Slovenci že od nekdanj tukaj stanovali, še preden si je Sava izglobila strugo proti Litiji in Zagorju, in da so brodarili z Ljubljanskega Grada proti Kamniku še po širokem jezeru. Gospod dr. Kos, ki je pred kratkim v „Izvestjih muzejskega društva“ temeljito dokazal, da so Slovenci prišli še-le v šestem stoletju v svojo sedanjo domovino, bi bil tedaj neusmiljeno pobit.

Toda počasi! Slučajno se rabi pri večini vasij, ležečih v obširnih kotlinah na obeh straneh Ljubljanskega grada predlog „v“ v mestniku, to pa ravno zaradi tega, ker leže v ravnini, dasiravno tudi tu ni to pravilo brez izjeme. Splošno namreč velja pravilo slovničarjev, katere M. P—i zavrača, da pri krajevnem imenu, ki pomeni kak višje ležeči kraj, stoji „na“, za nižje ležeče kraje pa velja „v“. Vendar so bili Slovenci muhasti že od nekdanj in zato ima tudi to pravilo mnogo izjem. Vzemimo le dve vasi prav v zgoraj omenjenih kotlinah. Na ravnem leži vas Vič, in vendar se pravi na Viču; prav v sredi nekdanje jezerske kotline leži pri Domžalah vas Rodica, a pravi se na Rodici, ne v Rodici. Dobi se gotovo še kaj drugih primerov, a ne utegnem jih sedaj iskati. Znani so razlogi, zakaj je bilo prvotnih naselbin več na gričih, kakor na ravnem. Ne vemo pa, kako so se te naselbine sprva imenovale.

Kaj dobro je, da je M. P—i pojasnil, na kak način se je začelo pisati „na“ Studencu. Nekaj enacega je tudi meni znano. Prejšnjemu Šenčurskemu župniku je prišlo

na misel, da vas Olševек leži više, kakor sosednje vasi. Naznanil je tedaj uradno okrajnemu glavarstvu in škofijstvu, da se vas imenuje Viševек, ne Olševек. V „Catalogus Cleri“ in v uradna pisma je tedaj prišel Viševек. Res, olš ni veliko ondi. Kdo pa more reči da jih pred tisoč leti ni bilo več? Že v 13. stoletju se v listinah vas imenuje Olswic-Olševек, ljudje pa pravijo Vuševк, kar je po dijalektu čisto pravilno nastalo iz Olševек.

Kaj poljzko polje je razlaganje krajevnih imen. Zato se na to polje nihče ne podajaj, kdor nima na nogah trdnih krampežev; na jedni temeljitega jezikoznanstva in na drugi krajevne zgodovine, zajete iz starih, zanesljivih listin. Časi so minuli, da bi dandanes samo ugibali, ali pa opirali se pri razlagah imen na napačne vire.

M. P—i piše, da se je kraj Šmarija pod Ljubljano v 15. stoletju imenoval Zamarje, kakor kaže Valvazorjeva kronika VII. bukve, XXVI. poglavje, stran 700, in da je tu zatiški opat Gerhard podelil župi v Zamariji, Weisskirchen z vsemi vfaranimi vasmimi l. 1456. In dalje razlaga tako: „Jednacega izvira je ime Smerjane. Oboje pa Nemec prelaga v St. Marein. Zamarje, kakor Zamarjane, pomeni kraj za bregom barijskega jezera. Vas Zamarje je tudi na Goriškem onostran Ajdovščine. Šmarci, prav Zamarci (Zamorci), se imenujejo sploh vsi seljani onostran barja od Pijave Gorice do Lipoglava. To izvira iz časov, ko je bila še barijska kotlina jezero, v prazgodovinskem času. Iz tega sledi, da je že takrat bival v teh krajih Sloven“.

Mnogo napak, katerih danes ne bomo reševali, je napravil M. P—i v drugih odstavkih, a tu jih je nakupičil, ker je, vedé ali po zmoti, pokazil Valvazorja. Oni zgodovinski podatek, katerega omenja M. P—i, ima Valvazor v 8. bukvi, v 4. oddelku (in ne v VII. bukvi, XXVI. poglavju) na str. 700, in tu poroča Valvazor, da je bil Gerhard stiški opat samo jedno leto (1450—1451), in da je pod njegovim naslednikom, čigar ime se izgubilo, patrijarh Ludovik l. 1456. podaril stiškemu samostanu farno cerkev Belo Cerkev, nedalječ od „Samarja“, z vzemi vfaranimi kraji. Tu stoji tedaj pisano Samaria in to je skrajšano iz Sancta Maria; Slovencu je pa za „Sanct“ pri skrajšanju ostal po navadi samo „Š“, in tedaj: Šmarija, Šmartin, Šmihelj itd. Farna cerkev šmarijska je starodavna in od nekdanj je že posvečena Mariji, in ta je dala ime vasi in okolici, ne pa, da bi bil to „kraj za marjem, hinter dem Ufer“.

Popolnoma neutemeljene so razloge krajev: Vird (Vretje-Quellengebiet), Šujica (Ort im Winkel), Utik-utek Save, Marin, Mirje, Vižmarje, Strahomer itd., a preneumno bi bilo pečati se s tem ričetom.

Pač pa bi bilo dobro, da bi nekoliko ponehale napake, ki se delajo sploh v tožilniku in mestniku s predlogoma „v“ in „na“. Zgodilo bi se, ko bi v imeniku Koledarja družbe sv. Mohorja pri vseh krajevnih imenih stalo v oklepu „v“ ali „na“. Slavno družbino vodstvo naj na vpisovalnih polah poprosi svoje poverjenike, da pri vsakem kraju po izreki ljudstva pridenejo to bese-

dico in s tem bode zelo ustrezno vsem Slovencem, ki sploh segajo po družbinem koledarju, kadar pišejo naslove pri pismih. To je moj predlog, na katerega me je opozoril g. M. P—i.

Krištof Kolumb.

(Zgodovinski roman. Ruski spisal E. Šreknič.)

Šesto poglavje.

Na Španskem.

(Dalje.)

Bilo je vse tiho po gorah ... No, čujte! — To je znamenje za napad.

Kakor bi bili izrasli iz zemlje, pokazale so se na potu temne podobe. Vedno bolj so se približavale temne sence, vedno jasneje so bili videti njih obrisi. Kolumb je dal znamenje, da se pripravijo za strel.

— Gospoda — zašepetal je, — mi ne smemo pozabiti, da je nam le odbiti napad, ne pa ga izzivati. Tako postopanje bi bilo za nas pogin.

V tem so se roparji previdno približali. Kolumb jih je seštel. Bilo je nad trideset postavnih, močnih korenjakov, oboroženih od nog do glave. Še kacic dvajset korakov in Mavri zadenejo na zavetišče potnikov ... Nakrat so se razbojniki umaknili in v tem se je zaslišalo tiho pogovarjanje.

— Vidi se, da se čudijo, — zašepetal je Kolumb, — da nas niso našli na cesti. Skala nas dobro krije ... Sedaj ... pa pozor ...

Napadovalci so končali svoje posvetovanje. Razkropili so se posamični na razne strani. Neki Maver je prišel prav k skali, in dolgo gledal na kraj, kjer so bili potniki. V gosti temi vendar ni mogel ničesa razločiti in je že hotel iti mimo; kar je mesec priplaval izza oblaka, ki ga je dosedaj skrival in osvetil Kolumbove tovariše. Maver se je za trenotek ustavil, potem pa z divjim krikom tekkel k svojim tovarišem.

Čez jedno minuto se je vsa druhal zbrala in šla na potnike.

— Radi vseh svetnikov, gospoda, brzdajte vašo gorečnost! — obrnil se je Kolumb k svojim tovarišem. Ne streljajte, dokler ne dam znamenja.

— Mari se naj damo mirno pobiti? — rekel je Ferdinand.

— Tudi v smrtni nevarnosti ne smemo popustiti premagovanja, — rekel je Kolumb. — Alah akbar! — je potem glasno zaklical približajočim.

— Začuden so se ustavili, ko so zaslišali arabski klic.

— Alah akbar! — ponovil je Kolumb po arabski. — Zakaj se otroci alaha klatijo po noči kakor šakali in strašijo mirne potnike.

— Zakaj pa ti nazivljaš sveto ime Alahovo in govoriš v mohamedanskem jeziku, a potuješ s tolpo nevernikov, katere je danes alah dal v naše roke.

— Moji tovariši so, — odgovoril je Kolumb po arabski, — mirni potniki ...

— Hlapci so severnega kralja, sovražnika mohamedancev ... Umreti morajo ... Umrl bodeš tudi ti, ako jih ne zapustiš ...

— Mi znamo umreti, a poprej pojde vas mnogo v kraljestvo teme.

— Molči, neverni pes, naprej bratje! Mavri so s kričanjem pali na potnike mahajoč z dolgimi kindžali in krivimi sabljami.

Kolumb je počakal še jedno trenotje, potem pa polglasno ukazal:

— Streljajte!

Šest samokresov se je sprožilo na napadovalce. Jeden je pal mrtev, drugi so bili bolje ali manje ranjeni.

Nepričakujoč tacega napada, so Mavri zatulili in umaknili se tako daleč nazaj, da so bili varni.

— Blagoslovljena bodi presveta Devica, — zaklical je Ferdinand, — umikajo se! ...

— Prezgodaj se je še veseliti, — rekel je Kolumb. — Prelita kri, zahteva krvi. Se že vračajo. Pozor, gospoda!

Začelo se je streljanje. Mavri so se razpršili in iz daljave skušali pobiti potnike, katere je pa dobro varovala skala. Ko so mavri to videli, so se zopet vkupe zbrali in začeli ročni boj.

Potniki so z meči odbijali njih jagatane. Kolumbu se je posrečilo prodreti jednega napadovalca, kar je zaslišal vzdih v španščini in zaslišal je hropenje umirajočega v hrupu bitve. Ko se je ozrl, videl je strašen prizor. Luna je osvetlevala raztegneno Ferdinandovo truplo, plavajoče v krvi ...

— Vse je končano! Rešite se ... gospa! ... rekel je umirajoči.

— O, gospod Ferdinand! — zastokala je gospa Beatrisa.

Smrtno ranjeni pa že ni ničesa slišal.

— Kaj nam je storiti? — zaklical je Dijego, ki je neprestano na levo in desno mahal s svojim mečem. — Poguba gospoda Ferdinanda — naša lastna poguba, gospod Kolumb.

— Ne zgubimo poguma v poslednjem trenutku, gospod Dijego. Če je nam dano poginiti, bomo se bili in umrli kot možaki. Še jedno sredstvo imamo: z orožjem v rokah se prebiti skozi tolpo vragov ... Kdo naj pripravi konje ... Potem pa na moje znamenje skočite na konje in hitro proderite, jaz bodem pa prikrival umikanje.

Potrebne priprave so bile kmalu gotove. Ker Ferdinandovega trupla niso hoteli pustiti sovražnikom, so je tudi privezali konju na hrbet.

— Jeli vse gotovo, gospoda? — vprašal je Kolumb, ki je vedno Mavre odbijal.

— Vse, gospod, odgovoril je neki sluga.

— Gospod Dijego, posadite na konja gospo Beatriso! ... Tako! Sedaj še jedenkrat ustrelimo, potem